

## Krepitev programerskih zmogljivosti IZUM-a

V začetku avgusta je vodja razvoja aplikacij COBISS, Robert Vehovec, obvestil sodelavce, da s 1. oktobrom odhaja iz IZUM-a, a se je nato očitno premislil, ko je nekdanji vodja razvoja programske opreme COBISS, mag. Bojan Štok, sprejel povabilo, da se iz Iskratela, kjer sta zaposlena še dva bivša programerja IZUM-a, vrne v IZUM in prevzame vodenje sektorja razvoja programske opreme.

Mag. Bojan Štok je leta 2001 zapustil IZUM, ker ni hotel sprejeti zahteve vodstva IZUM-a, da morajo biti specifikacije za programsko opremo dokumentirane in ustrezno dodelane. Njegova praksa je bila, da s svojimi izjemnimi programerskimi sposobnostmi do vsake rešitve pride čim prej, rešitev pozna samo on in zato je glavni in vsi smo bili od njega odvisni. Zaradi nekaterih njegovih nepremišljenih in zgrešenih rešitev (med drugim je tudi izsilil izbiro napačnega sistema za upravljanje baz podatkov) nosi IZUM posledice še danes.

Po njegovem odhodu so zaposleni v IZUM-u iz anonimnega naslova kekec@freemessage.com prejeli sporočilo podpore sodelavcu Bojanu in »poziv vodstvu našega podjetja, da se začne bolj odgovorno obnašati do naše skupne prihodnosti«. Temu je sledilo zbiranje anonimnih mnenj na spletni strani [www.kekceveukane.freeweetools.com](http://www.kekceveukane.freeweetools.com) s številnimi poskusi strokovne/osebne diskvalifikacije ožjega vodstva IZUM-a. Ko se jih je nabralo 120, nam je upravljalec spletnega strežnika v ZDA razkril IP-naslove piscev anonimnih komentarjev, in izkazalo se je, da so avtorji predvsem bivši zaposleni (tudi upokojenka, ki je pisala nadaljevanko, vsakič pod drugim imenom).

Po moji vrnitvi iz takratnega MŠZŠ na mesto v. d. direktorja IZUM-a (januarja 2002) se je eden od državnih sekretarjev dolgo trudil prepričati moje imenovanje za direktorja IZUM-a, na razpis za direktorja pa se je leta 2003 prijavil tudi mag. Bojan Štok. Takratni Upravni odbor IZUM-a je ugotovil, da je možakar lahko dober programer, nima pa nobenih kompetenc za direktorsko funkcijo. Mojemu imenovanju za direktorja IZUM-a 4. 9. 2003 je na »anonimni« spletni strani sledilo še nekaj komentarjev razočaranih piscev. Zadnji komentar »MOŽE SELJAK IZ SELA, A SELO IZ SELJAKA NIKAD!!« je 23. 9. 2003 objavil uporabnik IP-naslova Iskratela. O tem sem obvestil direktorja Iskratela, vendar avtorja ni bilo mogoče identificirati. Na navedeni spletni strani smo nato naslov »KAM PLUJEMO?« spremenili v »KAM PL(J)UJEMO?« ter objavili sporočilo: »Ta spletni naslov je več kot dve leti služil »anonimnežem« pri njihovih poskusih diskvalifikacije vodstva IZUM-a. Kdorkoli je želel, je lahko v tem času preveril utemeljenost očitkov na račun sodelavcev IZUM-a in spoznal zlonamernost piscev anonimk«.

Ko sem bil leta 2011 (po protestnem odstopu s funkcije direktorja IZUM-a) pripravljen ostati na navedeni funkciji, če bi vlada spremenila odnos do IZUM-a in projekta COBISS.Net, se je na razpis za imenovanje direktorja IZUM-a ponovno prijavil tudi mag. Bojan Štok, a je Upravni odbor IZUM-a pod pritiskom takratnega Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo izbral Davorja Šoštariča. Pred tem so se razširili tudi **očitki o tehnološki zaostalosti IZUM-a** in rektor Univerze v Mariboru, prof. dr. Danijel Rebolj, me je (preden je podprl mojo kandidaturo za imenovanje na funkcijo direktorja IZUM-a) prosil za pojasnila glede navedenih očitkov. Njemu in rektorju Univerze v Ljubljani sem poslal pojasnila v prilogi.

IZUM je leta 2012 protestno zapustila vodja načrtovalcev in kakovosti, oktobra 2018 pa tudi zadnja vodja načrtovalcev. Letos so IZUM zapustili tudi trije programerji, ki so odšli na bolj plačana delovna mesta. IZUM je 29. 10. 2018 objavil razpis za dve prosti delovni mesti programerjev aplikacij in le upamo lahko, da se bo našel še kdo, ki se bo pripravljen zaposliti v IZUM-u. **Vrnitev mag. Bojana Štoka v IZUM je vsekakor dobrodošla. Dobro pozna algoritme vzajemne katalogizacije v sistemu COBISS in tudi tehnološko platformo. Obilo uspeha mu želim pri reševanju zgodovinsko pogojenih težav!**

Mag. Tomaž Seljak

**Pojasnila rektorju UM in rektorju UL (27. 6. 2011)**

»Kdor koli širi informacije o tehnološki zaostalosti IZUM-a, ne ve kaj dosti o naših organizacijskih sistemih in SW proizvodih, verjetno pa ima tudi motiv za zlonamernost. COBISS je v svetu zelo cenjen in v regiji uveljavljen zaradi izvirnih organizacijskih rešitev in med seboj povezanih vsebinskih komponent, ne pa zaradi kakšnih SW pogruntavščin.

Če je bilo pred 25 leti po svetu prepoznavnih 50 ponudnikov računalniških aplikacij za knjižnice, sta danes vodilna neprofitni OCLC (več kot 1.200 zaposlenih) in profitni ExLibris (več kot 500 zaposlenih). Prvi je tudi bibliografski servis (podobno kot IZUM) in vodi svetovni katalog WorldCat, drugi pa je predvsem ponudnik programske opreme, v zadnjem času pa kupuje in ponuja tudi baze podatkov. Z obema zelo dobro sodelujemo in nekateri njuni produkti so celo integrirani s COBISS-om.

80% IZUM-ovih knjižničnih aplikacij je trenutno funkcionalno in tehnološko primerljivih s produkti OCLC-ja in ExLibrisa, pri 10% aplikacij sta OCLC in ExLibris daleč pred nami, 10% naših aplikacij pa je brez konkurence (zaradi izvirnih organizacijskih zasnov bibliografskega sistema).

Pred 15 leti nas je obiskal takratni lastnik ExLibris-a s ponudbo, da kupi IZUM. Po našem obisku razvojnega centra ExLibris-a v Izraelu smo mu mi predlagali, da nam on proda licenco za nekatere njihove aplikacije, ki bi jih vgradili v sistem COBISS, a na to ni pristal.

V Evropi je takrat obstajala samo ena, IZUM-u precej slična neprofitna organizacija PICA na Nizozemskem, ki je pokrivala tudi nekaj regij Nemčije. Ni uspela prebroditi razvojnih težav in pred leti jo je kupil OCLC.

Podpredsednica OCLC je na konferenci COBISS 2009 povedala, da je IZUM v prednosti pred OCLC, ker je pri zasnovi COBISS-a združil funkcije katalogov in bibliografij ter slednje povezal še z registrom raziskovalcev, poznavanje specifičnosti držav na področju Zahodnega Balkana pa je tudi naša prednost. Jo je pa tudi zanimalo, če menimo, da bomo z razpoložljivim kadrovskim potencialom uspeli sami slediti vedno bolj zahtevnemu razvoju knjižničnih aplikacij. Našega odgovora ni dobila, ker bi lahko bil le NE, smo ji pa nakazali možnosti sodelovanja.

Februarja letos nas je obiskal glavni strateg OCLC za Evropo in skupaj smo ugotovili, da bi naše dosedanje sodelovanje lahko nadgradili v strateško partnerstvo (pri aplikaciji Vprašaj knjižničarja že koristimo njihov SW, vse zapise iz našega vzajemnega kataloga pa posredujemo v njihov svetovni katalog ...). Predsednik OCLC se je zatem pozitivno odzval na moje povabilo za uvodno predavanje na načrtovani konferenci COBISS 2011, katere izvedba pa je še negotova.

Tudi UNESCO je prepoznal kakovost organizacijskih rešitev in produktov IZUM-a in po dveh obiskih evalvatorjev in njihovih poročilih lahko realno pričakujemo, da bo na generalni skupščini UNESCA v mesecu oktobru IZUM-u podeljen status regionalnega UNESCO centra za knjižnične informacijske sisteme in informacijske sisteme o raziskovalni dejavnosti.

Tudi vodilni svetovni eksperti s področja knjižničarstva in informacijskih znanosti (številni so IZUM že tudi obiskali) nam delijo le pohvale. Je pa seveda treba ločiti profesionalne aplikacije za avtomatizacijo knjižničnega poslovanja in uporabniški dostop do njihovih baz podatkov od prosto dostopnih aplikacij za obdelavo in povezovanje različnih virov informacij na internetu.

V Sloveniji nacionalne in svetovne trende razvoja knjižničnih informacijskih sistemov in informacijskih sistemov o raziskovalni dejavnosti spremlja le par ljudi, za večino sta COBISS in SICRIS nekaj samo po sebi umevnega. Seveda se pa vedno najde tudi kdo, ki (brez uveljavljenih rezultatov svojega dela) zna povedati, kako bi se dalo kaj bolje narediti, če IZUM ne bi imel monopola ... Takšne bi bilo treba poslati v kakšno drugo evropsko državo, da bi jim tamkajšnji uporabniki knjižnic in raziskovalci povedali, da o čem podobnem kot sta COBISS in SICRIS lahko le sanjajo.

**Kaj pa so naši dejanski "tehnološki" problemi?** Jožetu Györkösu sem se v zvezi s tem večkrat potožil in se priporočil za pomoč.

1. Pred desetimi leti se je začel vsesplošni trend prehoda na objektno tehnologijo (COBISS2 -> COBISS3). Na srečo smo imeli še dovolj mlad kader in razen enega programerja, ki je pred kratkim odšel v pokoj, so se uspeli postopoma vsi prešolati.
2. Če pri odločitvi o prehodu na objektno programiranje ni bilo dileme, pa je bila izbira med relacijsko in objektno organizacijo baz podatkov zelo težka. Moji svetovalci iz starih časov so nam svetoval relacijski sistem, strokovnjaki iz FERI-ja (MB) pa objektni sistem za upravljanje baz podatkov (ObjectStore). To je zagovarjal tudi naš glavni programer Bojan Štok, od katerega smo bili takrat povsem odvisni. Referenca naj bil eden od ameriških ponudnikov knjižničnih aplikacij - DRA, ki je takrat edini zasnoval svoj nadaljnji razvoj na "perspektivnem" sistemu ObjectStore, vsi drugi so raje implementirali relacijski sistem ORACLE. Z Bojanom Štokom smo se zatem razšli, ker ni hotel sprejeti zahteve vodstva IZUM, da morajo biti specifikacije za programsko opremo dokumentirane in ustrezno dodelane. Njegova praksa je bila, da s svojimi izjemnimi programerskimi sposobnostmi do vsake rešitve pride čim prej, rešitev pozna samo on in zato je glavni in vsi smo bili od njega odvisni. Zaradi nekaterih njegovih nepremišljenih in zgrešenih rešitev pa nosimo še danes posledice.

Odločitev za ObjectStore se je kmalu pokazala za zgrešeno (tudi DRA je zaradi tega propadel), programerji v IZUM-u pa se sedaj že par let mučijo s transformacijo aplikacij iz ObjectStora na ORACLE. Zaradi tega zamuja razvoj nekaterih aplikacij COBISS3 (predvsem katalogizacija in izposoja za največje knjižnice). V zvezi s tem smo izvedli že več kadrovske spremembe, ki niso bile enostavne. Po drugi strani pa imamo težave tudi z nekaterimi knjižnicami, ki se otepajo prehoda na novo tehnologijo (COBISS3).

3. Razvoj novih aplikacij je odvisen od sposobnosti načrtovalcev in programerjev. Inovativni načrtovalci se lahko le rodijo, ne moreš jih izšolati. Kreatorjev ključnih aplikacij v sistemih COBISS in SICRIS pa nas je le par (konstantno preobremenjenih) in v dvajsetih letih se situacija ni bistveno spremenila. Pri bibliotekarjih je tako, da le tu in tam najdemo kakšnega, ki je pripravljen priti v IZUM na neprimerno bolj zahtevno in odgovorno delovno mesto. Pri informatikih sta dva problema. Ker se v Sloveniji edino IZUM ukvarja s knjižničnimi sistemi, ni mogoče najti aplikativnega programerja z izkušnjami in moramo vsakega sami vzgojiti. Drug problem pa so plače. Indikativno: vsi sposobni informatiki so odšli iz javne uprave in imajo sedaj svoja podjetja, ki razvijajo in vzdržujejo aplikacije za potrebe javne uprave. Ostal je le še IZUM. Na Ministrstvu za javno upravo to vedo, na MVZT pa ne. Ob prehodu na nov plačni sistem leta 2008 so na nas pozabili, kasneje pa predlagali, da npr. programerje proglasimo za podsekretarje.

**Za konec** še naslednje: 2/3 strokovnega osebja IZUM skrbi za nemoteno delovanje sistemov COBISS in SICRIS ter za izobraževanje in pomoč uporabnikom. Za razvojne naloge tako ostane le 1/3 kadrovske zmogljivosti.«

Tomaz Seljak